

Analyse og værdisætning

Frederiksberg Hospital,
Ny Forbindelsesfløj (bygning 27)

Ny Forbindelsesfløj/bygning 27

Besigtigelse	Januar-marts 2023
Besigtiget af	Mathias Overgaard Nielsen
Adresse	Nyelandsvej 64-64b, Vej 5 4, og Hovedvejen 23-25
Kommune	Frederiksberg
Ejer	Region Hovedstaden
Andvendelse	Psykiatrisk Center Frederiksberg
Opførelsesår	1985
Bevaringsstatus	Ingen
Bebygget areal	579 m ²
Normal etageareal	1037 m ²
Etageareal i alt	1521 m ²

Afgang, forår 2023

Mathias Overgaard Nielsen
170330

Det Kongelige Akademi
Kulturarv, Transformation og Restaurering

Vejleder

Christoffer Harlang

Forige side:
oversigts billede af Frederiksberg Hospital.
(Klima-, Energi- og Forsyningsministeriet 2021)

Indholdsfortegnelse

Historien bag Frederiksberg Hospital	s. 5
Historien bag Københavns Amtsygehus og Ny Forbindelsesfløj	s. 11
Arkitektonisk analyse	s. 13
Teknisk analyse	s. 17
Værdisætning	s. 18
Anbefalinger	s. 18
Kilder	s. 19

Historien bag Frederiksberg hospital

Frederiksberg Hospital er på mange måder en fortælling om udviklingen af sygehusvæsenet igennem tiden. Da Frederiksberg i 1858 blev adskilt fra Hvidovre og fik status som selvstændig kommune, havde Frederiksberg endnu ikke et egentligt hospital. Frederiksberg Kommune åbnede i 1863 et fattighus på det nuværende Howitzvej med syv sygestuer og i alt 17 sengepladser. Men da bygningen oprindeligt var bygget som fattighus, kom den aldrig til at fungere optimalt som hospitalsbygning.

I takt med et stigende behov for sengepladser blev hospitalet udvidet. I første omgang var planen at opføre et hospital med blot 100 sengepladser, men i 1900 adskilles kommunen fra amtsråds kredsen og Frederiksberg Kommune stod dermed alene med hospitalsforpligtelsen.

Da hospitalet skal tage sig af yderligere patienter, besluttes det i 1900 at flytte hele hospitals- og forsørgelsesvæsenet til Nordre Fasanvej og udbygge omkring Københavns Amtssygehus fra 1891. Frederiksberg Hospital indvies på Nordre Fasanvej i 1903.

Men i løbet af 1960'erne lagde kommunen store planer for en kraftig fornyelse af hospitalets bygninger. De gamle bygninger blev anset som værende utidssvarende. Påvirket af tiden og de mange store sygehusprojekter, der igennem disse år skød op, var der også her store nye bebyggelsesplaner.

Frederiksbergs armbevægelser var store og det hele kulminerede med "Rammeprojekt for hospitalets modernisering". Med en samlet pris på 665 millioner kr. bestod planen i at nedrive store dele af den eksisterende bebyggelse og over 9 etaper bygge nye, moderne og effektive bygninger.

Men tiderne skiftede, og i 1975 var store hospitalsprojekter ikke længere på dagsordenen, og kun en enkelt af de 9 blokke blev realiseret. Effektivisering af behandlinger reducerede ligeledes behovet for sengepladser. (Frederiksberg Hospital 2003)

Bygningerne på området er løbende blevet moderniseret, og der er blevet trukket fra og lagt til.

Historiske kort og situationsplaner viser, hvordan hospitalsgrunden har gennemgået heftige forandringer igennem tiden (HISTORISK ATLAS n.d., arkivtegninger). Hvis en bygning ikke levede op til en tids form og ideal at drive sygehusvæsen på, er bygningen enten blevet transformeret, sammenbygget med andre bygninger eller nedrevet for at vige plads for en ny større og mere effektiv hospitalsbygning.

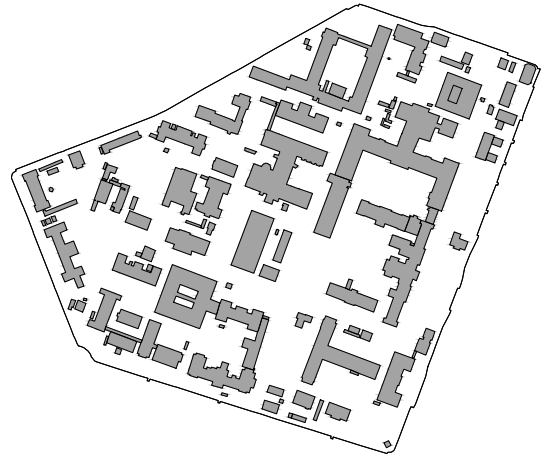
Dette gør også, at området indeholder en utrolig stor tidsdybde. En tidsdybde, der er meget karakteristisk for området, som det står i dag.

Oprindeligt kan området ses som defineret af fritlæggende bygninger ved anlæggningen af første del af Frederiksberg Hospital. I dag består området langt fra kun af fritlæggende historicistiske bygninger, men det er i stedet defineret af bygninger fra alle arkitektoniske tider fra 1893 og frem til 2002.

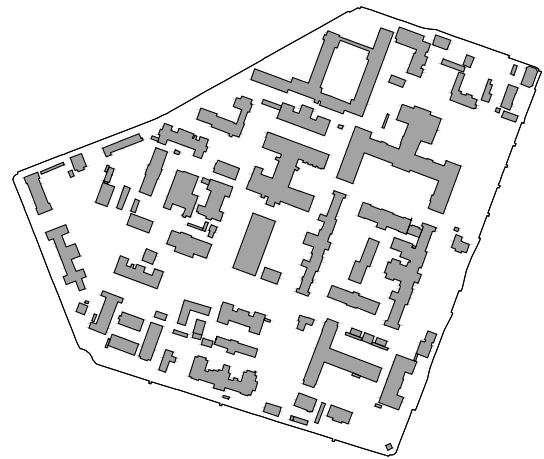
De historiske kort viser, hvordan der især efter nedstemningen af 60-70'ernes store planer om nye bygninger i høj grad har været et større ønske om at sammenlægge og forbinde bygninger. En stor del af bygningerne ses i dag med tilbygninger, der på mere eller mindre heldig vis forbinder forskellige bygninger på kryds og tværs. Dette greb ses gennemgående i hele området og kan anses karakteristisk for, hvordan området opleves i dag.

Forige side:

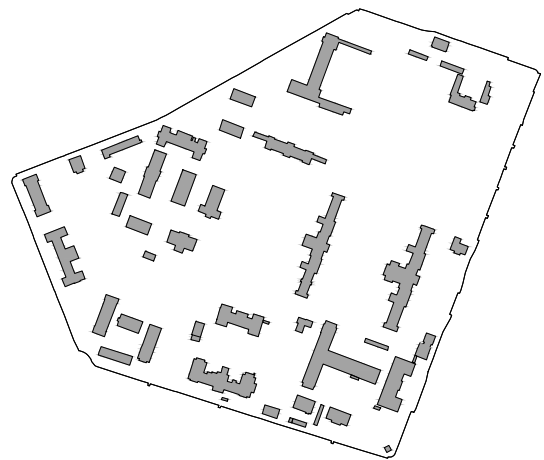
Situationsplan med angivelse af bygning 26, 27 og 28

2023

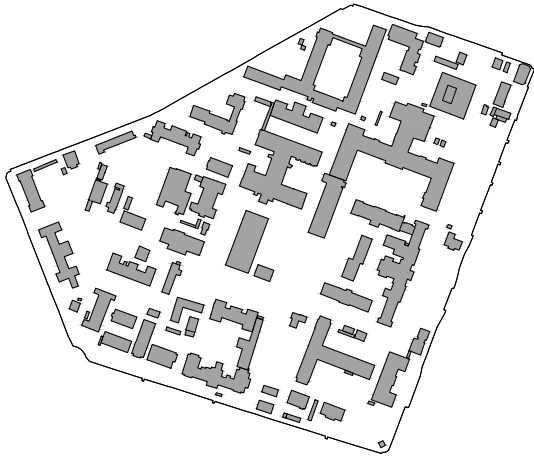

1972

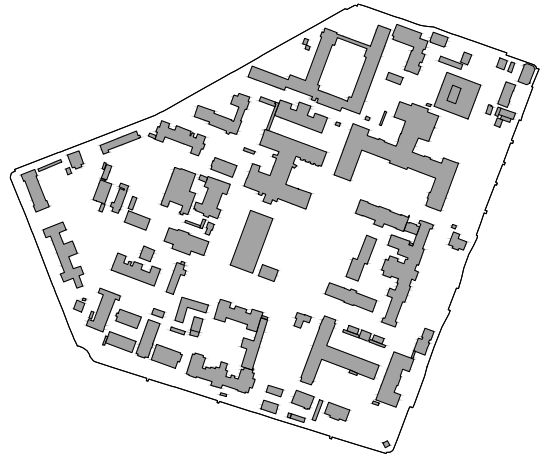

1929

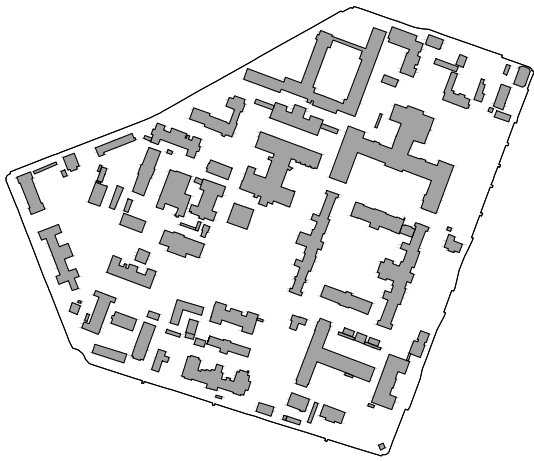
Modstående og denne side: Aftegninger af historiske kort, og situationsplaner fra Frederiksberg Stadsarkiv

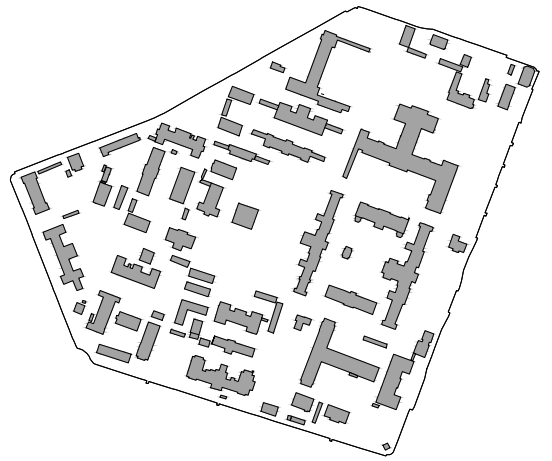
1994

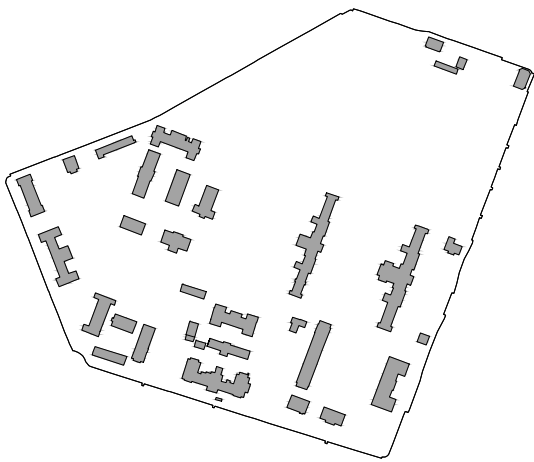
1984

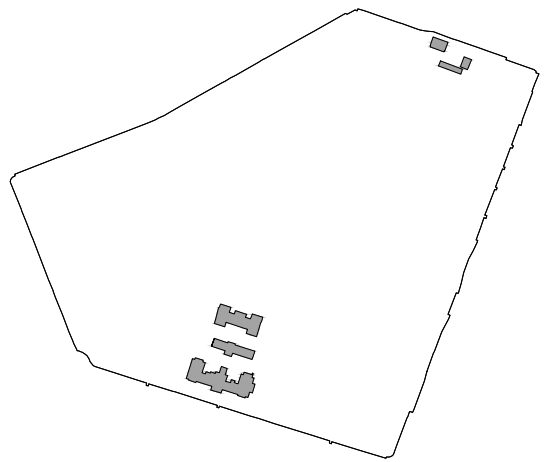
1966

1941

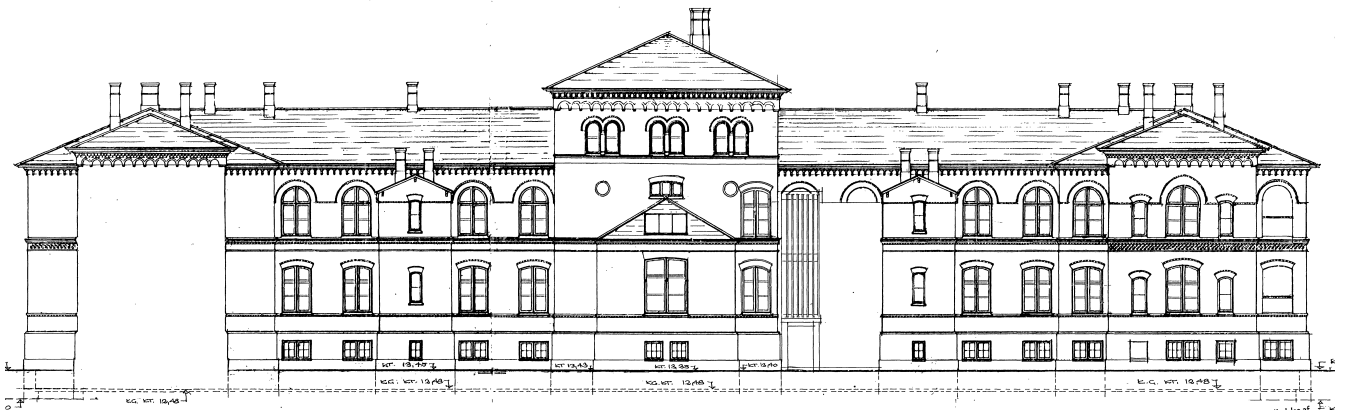
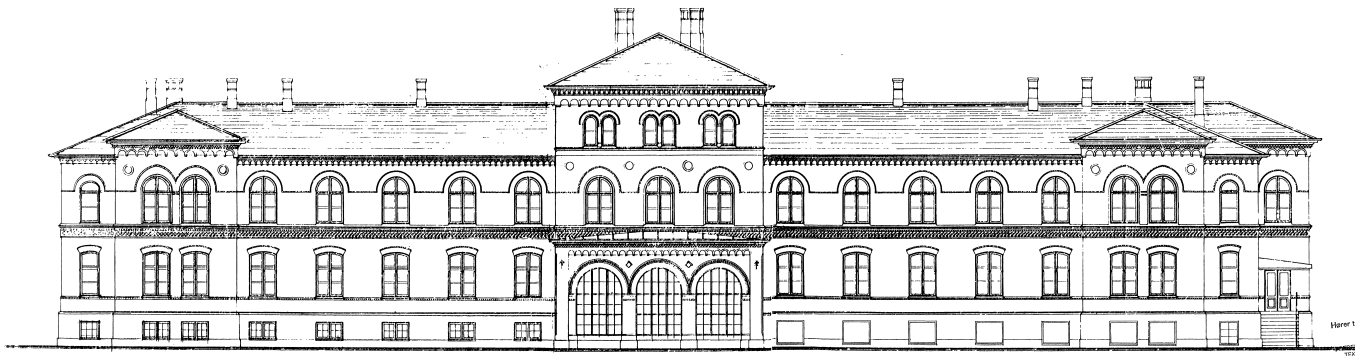

1903

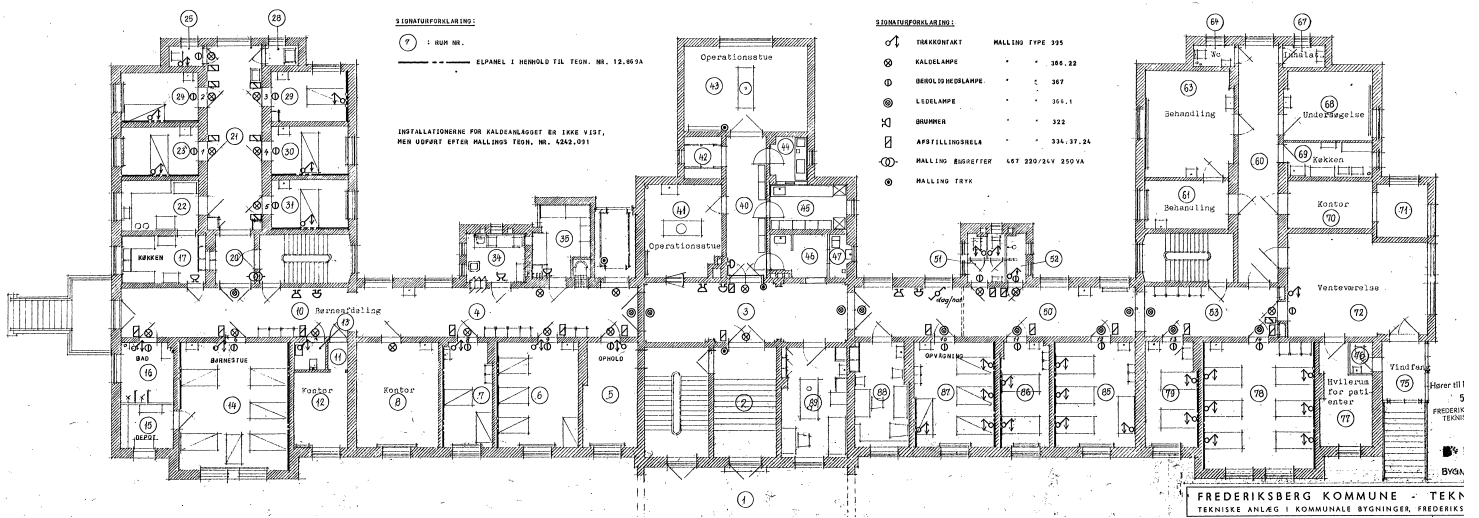
1899

Bygning 26/Københavns Amtsygehus

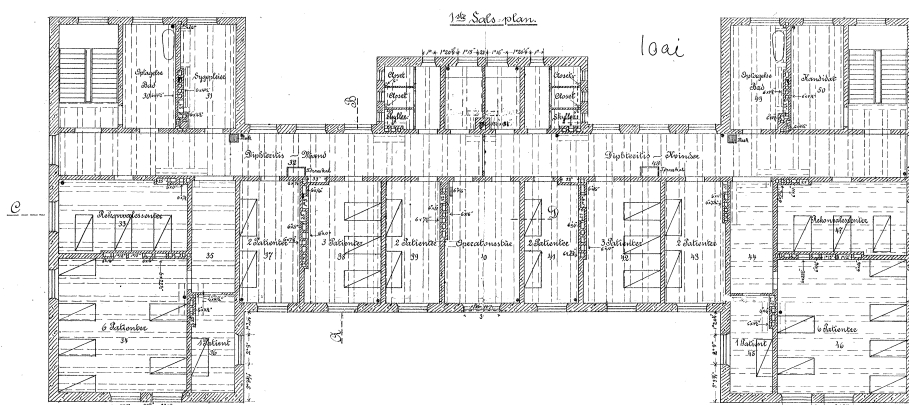
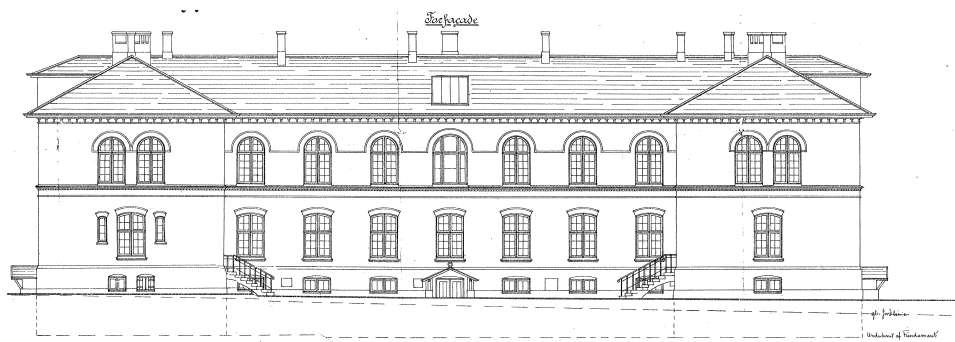
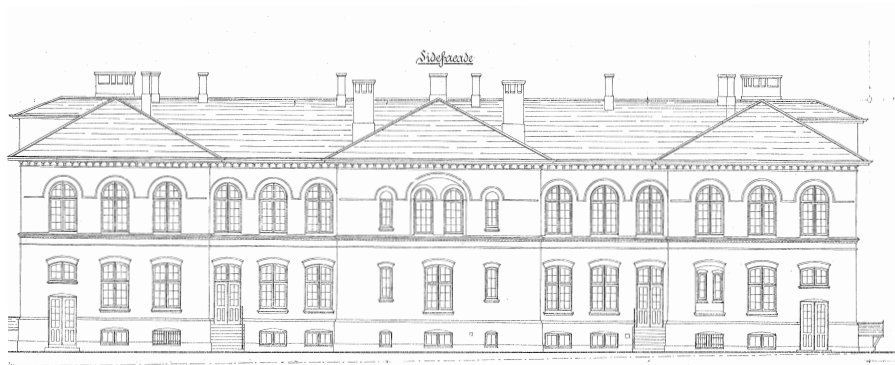

Hører til bygningsafdelingen af
5. AUG. 1922
FREDERIKSBERG KOMMUNE
TEKNIK DIREKTORAT
557/192-

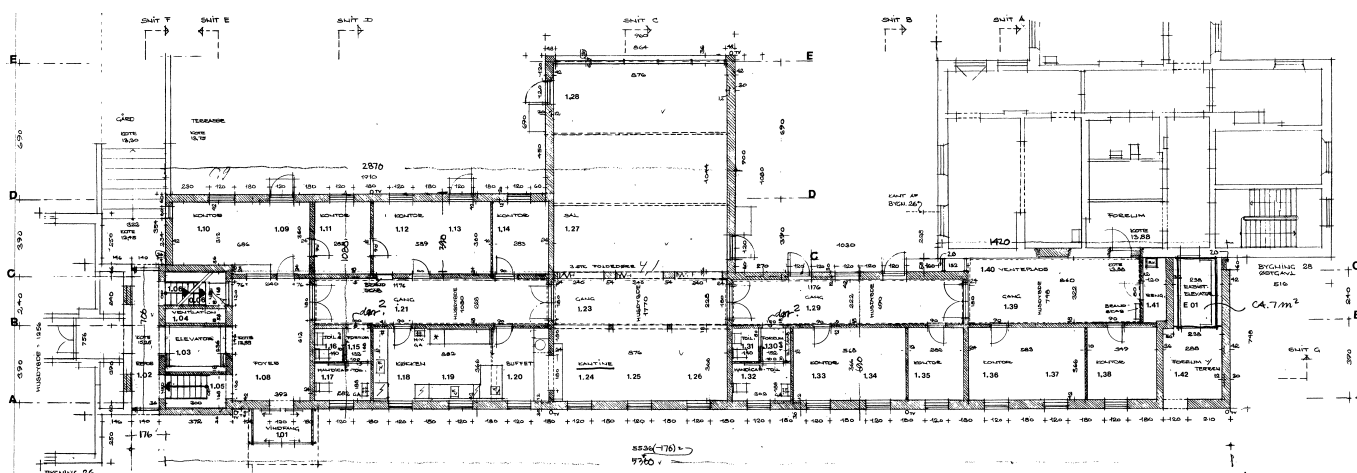
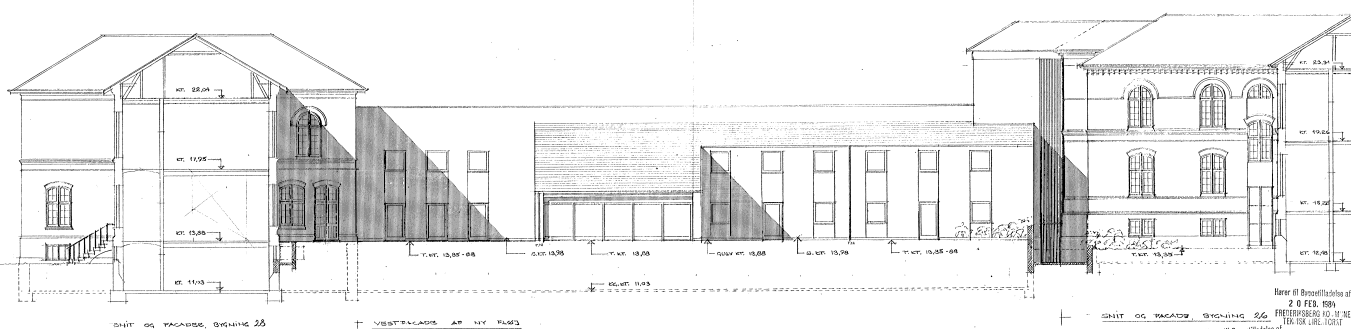
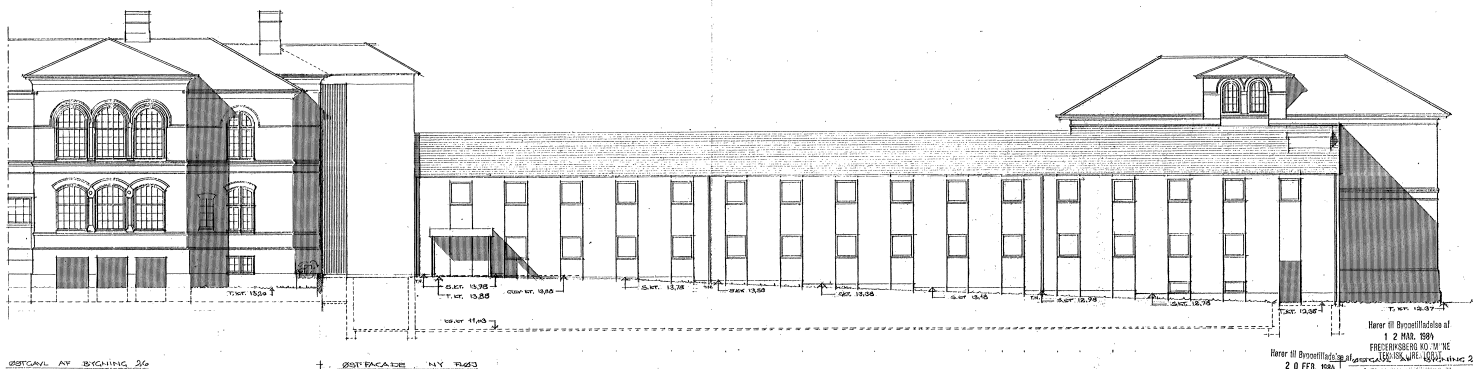
ARKITEKTADELING

Bygning 28/ Københavns Amtssygehus - Epidemibygning

Bygning 27/ Ny Forbindelsesfløj

Historien bag Københavns Amtssygehus og Ny Forbindelsesfløj

Bygningerne nummereret 26 og 28 er opført af Philip Smidth i 1892-1893 som del af Københavns Amtssygehus. Bygningerne til Københavns Amtssygehus blev overtaget af Frederiksberg Hospital i 1939, da amtsygehuset flyttede til Gentofte. (Frederiksberg Hospital 2003) Københavns Amtssygehus er oprindeligt opført som et bygningskompleks af tre bygninger, hvor den sidste var en mindre længe, der lagde sig i mellem og parallelt med bygning 26 og 28.

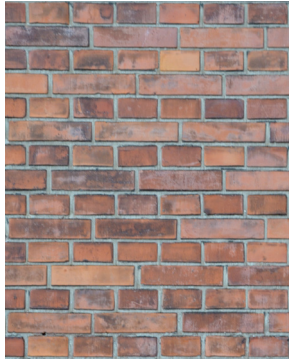
Den tidligere mellemliggende bygning har igennem tiden haft funktion som funktionærbolig, depot og økonomibygning. Bygningen var i plan tæt på samme størrelse som den nuværende bygning 27.

Den tidligere mellemliggende bygning måtte i 1980'erne vige for at give plads til en ny mellemliggende bygning. Den nye bygning er i dag angivet bygning 27, med det oprindelige navn "Ny Forbindelsesfløj".

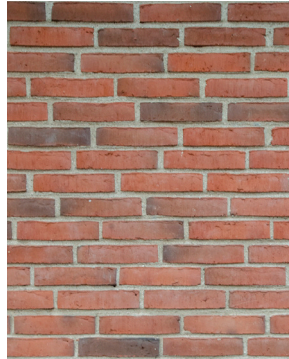
Det oprindelige navn fortæller om et behov for at sammenføje bygningerne til et samlet kompleks. Som tidligere beskrevet er dette et karakteristika, vi ser udbredt på hospitalsgrunden.

Tegningerne for bygning 27 er dateret til 1983-1984, og bygningen er registreret til at være opført i 1985 (Slots- og Kulturstyrelsen 17AD).

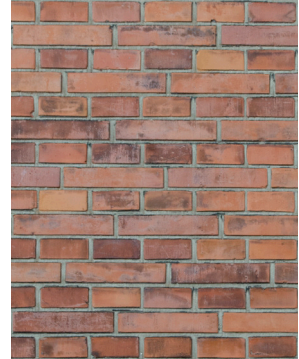
Psykiatrisk afdeling på Frederiksberg ligger i dag i bygningerne, der oprindeligt er bygget som Københavns Amtssygehus (bygning 26 og 28), den nye forbindelsesbygning (bygning 27) samt en fjerde nyere bygning, der er tilføjet i forlængelse på den oprindelige del af Frederiksberg Hospital. Bygningen 27 bruges i dag som kontorer og terapeutiske behandling i den psykiatriske afdeling på Frederiksberg.

Bygning nr. 26

Bygning nr. 27

Bygning nr. 28

Bygning nr. 26

Bygning nr. 27

Bygning nr. 28

Arkitektonisk analyse

Bygningen beliggende på Vej 5 4 og Nylandsvej 64 B står stadig opført efter de oprindelige tegninger og under navnet "Ny Forbindelsesfløj". På arkivtegningerne ses det ligeledes, at bygningen er tegnet af Frederiksberg Kommunes egen arkitektafdeling i 1983. Landskabsplanen er udarbejdet af stadsgartnerens afdeling. Bygningen har fra start været brugt som en del af psykiatrisk center på Frederiksberg Hospital i forlængelse af bygning 26 og 28. Bygningen har derfor kun gennemgået begrænsede ændringer siden opførelse.

Den arkitektoniske analyse forholder sig til bygning 27, men da bygningen er udført som en forbindelsesfløj mellem to ældre bygninger, bliver sammenspillet og enkelte arkitektoniske dele af bygning 26 og 28 også belyst i denne analyse.

Bygningens facade er tegnet ud fra en gennemgående rytme, der i bygningen viser sig som et let tilbagesluttede vinduesmodul på 1200 mm, efterfulgt af et 1800 mm teglmodul. Modulet fremstår meget tydeligt og karakteristisk på bygningens østfacade. Bygningens vestfacade er opdelt i 3 dele, der hver især trækker sig ud i forskellige dybder. Dette medvirker også til, at bygningens facade mod vest ikke fremstår lige så taktfast, og det ses i plan, hvordan det ikke er alle vinduer, der følger østfacadens ellers meget taktfaste modul.

Bygningen forbindes mod nord og syd til de bygninger, der oprindeligt har været opført som Københavns Amtssygehus i 1893. Mod nord sammenføjes bygningen med den 90 år ældre bygning, sammenføjnngen sker uden nogen tydelig arkitektonisk ændring i dets udtryk. I bygningens gavl mod nord sker overgangen med et smalt pudset stykke, og mod syd ind mod gården udtrykkes overlappet i et smalt vindue, der spænder mellem den nyere bygning og den 90 år ældre bygning.

Mod syd sammenføjes bygningen med den 90 år ældre bygning ved hjælp af et trappe- og elevatortårn. Denne overgang bryder med bygningens ellers faste modul. Bygning 26's facade udtrykker sig med forskellige fremspring i facaden, og både kordon- og hovedgesimsen er blandt andet udtrykt ved brug af forskellige formsten, der er meget karaktergivende for bygningen.

Disse facadeudtryk apteres i bygning 27 ved brug af et vinduesparti, der yderst tilpasser bygning 26's detaljer med en helt smal væg af krydsfiner, der skærer sig efter bygningens kontur. Vinduet går fra terræn til lige under tagfoden. Vinduerne er mod de ældre bygninger malet i en lys blå farve, og dækkene er markeret hvid. Bygningens resterende vinduer er alle malede hvide.

Taget på bygning 26 er mod nord forlænget, så det griber fat og bliver en del af bygning 27. Med forlængelsen af taget på bygning 26 ud til bygning 27 kan det ved først blik synes, at denne overgang tilhører den 90 år ældre bygning. Tilbygningen gør dog hverken brug af gesimser eller mimer andre facadeudtryk fra bygning 26. Ligeledes ses en stor forskel i bygningernes røde tegl.

Bygning 26 og 28 er opført som et samlet bygningsværk, murværket for de to bygninger fremstår derfor meget ens. Modsat adskiller bygning 27's murværk sig tydeligt fra de tilstødende bygninger.

Bygning 27 er opmuret med røde blødstrogne tegl i et løberforbandt, teglene fremstår lys røde med en del mørke nuancer. De er opmuret i cementmørtel (KC-mørtel) med en tilbagesluttede fuge, der i dag 40 år efter opførelsen stadig fremstår meget lys, og fremstår meget markant i murværket.

Både bygning 26 og 28 er opmuret med røde tegl i krydsforbandt, teglenes farvenuancer går fra en lys til en mørk rød, og mellem dæk mod tagfod og terræn er bygning 26 og 28 rig på detaljer udført i røde tegl samt i røde formsten. Fugerne ligger plant med teglene, og opmuringen er udført med kalkmørtel. Enkelte steder kan findes brændte fuger i murværket, det er dog ikke tydeligt i byggeriets helhed i dag.

Som beskrevet er der markante forskelle på murværket for de tre bygninger.

Murstenens overflade på bygning 26 og 28 er helt jævne og af en næsten verblender fin kvalitet. Modsat er bygning 27 opført af blødstrogne mursten, der fremstår ujævne og nogle steder buede.

30
km

6

Vej 5
← 10 12

A/S JULIUS NIELSEN

Bygning 27 er fra 80'erne, og dette kommer sig blandt andet til udtryk i bygningens interiør, hvor gelænderne, døre og andre detaljer er malet i de tre klare farver: grøn, blå og rød.

Gulvet er overalt belagt med gråt linoleum, med undtagelse af få steder i kælderen, hvor der er lagt klinker. Loftet er i de fleste lokaler udført med 600x1200 mm akustikplader fastsat med synlige fyrretræslistes på langs. Gangen er udført med nedhængte lofter af perforeret stålplader. Enkelte rum er i stedet udført som gipslofter uden synlige samlinger.

Fra bygning 26 og ned mod bygning 28 sker der et terrænspring på omkring 1,2 m. Bygningen har dermed en større højde mod nord, hvilket giver plads til to kældervinduer i enden af bygningen og afsluttes med en åben elevatorindgang i bygningens sidste fag. Elevatoren er på arkivmaterialet angivet til at have været eksisterende og er først ved tilblivelse af bygning 27 blevet en del af denne bygning. Elevatoren har ingen tilkobling til bygning 27, men er kun adgangsgivende til bygning 28.

Bygningen ligger ud til egen tilkørselsvej, der forbinder bygningen med egne parkeringspladser. Efter parkeringspladserne er der ved opførelse af bygning 27 plantet en række af træer efterfulgt af et terrænspring, der er optaget af en støttemur, først som en bræddeforskallet betonmur ved det højeste terrænspring efterfulgt af en støttemur opbygget i betonsten.

Vej 5
← 1 2 3 4 5
← 6 10 12
← Udskørsel
Høstetiden 26.09.2018

Teknisk analyse

Bygningen er fuldmuret i røde blødstrøgne sten opmuret i cementmørtel, isoleret med 75 mm mineraluld. Dæk er udført i pladsstøbt beton, understøttet af en teglvæg eller murpiller midt i bygningen, hvor bygningen er dybest. Under stueetagen er der anlagt fuld kælder med ydervægge af beton. Tagbeklædningen er af eternitskiffer.

Vinduerne er oprindelige termovinduer udført i hvidmalet træ med udvendige rullegardiner. Når de udvendige rullegardiner ikke er i brug, er de skjult i hvidlakerede metalinddækninger, der er en synlig del af vinduet udefra.

Der ses en del slitage på en række af vinduerne, der ses dog ingen byggetekniske problemer ved resten af bygningen.

Der foreligger en plan om, at alle nedrevne materialer fra hospitalsgrunden skal genanvendes indenfor hospitalsgrundens mure ved den kommende udvikling af Frederiksberg Hospital i 2027 (Frederiksberg 2022).

Bygningen er opbygget af materialer, der har en lang holdbarhed. Bygningens hovedmaterialer er dog ikke mulige at genbruge.

Bygningens hovedkonstruktion består af pladsstøbte dæk og cementopmurede tegl. På grund af cementmørtelen vil det på lige fod med betonkonstruktionen ikke være muligt at genbruge nogle af disse dele, en til en. Den eneste kendte mulighed for at genanvende materialerne, vil være ved at skærer materialerne i blokke og finde en måde at genanvende disse på. Alternativt og højst sandsynligt vil disse materialer ved en nedrivning blive del af en downcycling til vejfyld og derfor ende nederst i genbrugskæden.

Taget er algeplaget, dette vil let kunne renses, men det vil sandsynligt ikke give mening at genbruge ressourcemæssigt, da eternitskifferen sandsynligt allerede har overskredet den anslåede holdbarhed for materialet eller tæt herpå.

I 1903 da Frederiksberg Hospital åbnede, åbnede kommunen ligeledes Frederiksberg Forbrændingsanstalt på den anden side af Nylandsvej lige overfor Københavns Amtshospital (Frederiksberg Hospital 2003).

Frederiksberg hospital har derfor været forsynet med fjernvarme fra begyndelsen, og det samme gør sig gældende i bygning 27. Fjernvarmen bliver fordelt gennem oprindelige radiatorer.

Værdisætning

Bygningen vurderes ikke til at have en væsentlig arkitektonisk værdi.

Der ligger en mindre kulturhistorisk værdi i hospitalsvæsenets ændringer gennem tiden, og denne bygning som et svar herpå. Bygningen løser desuden en række adgangsproblematikker i bygning 26 og 28, med elevatorer i hver ende af bygningen, der giver niveaufri adgang til de 90 år ældre tilstødende bygninger.

Anbefalinger

Ved transformation af bygningen til et andet program anbefales det, at der tages stilling til bygningens nuværende problematikker. Problematikker som at bygningen kun i et lille omfang forholder sig til de tilstødende bygningers skala. Bygningen fremstår ikke imødekommende set fra vejen og forholder sig i ringe grad til byens øvrige skala. Bygningen forsøger med sit murværk at lægge sig i forlængelse af bygning 26 og 28, dog er der som tidligere beskrevet en række tydelige forskelle for bygningernes murværk.

Ved en transformation af bygningen bør bygningen gennemgå en række energiforbedrende tiltag.

Ved en eventuel nedrivning af bygningen vil der forekomme en række større dilemmaer, som jeg vil belyse her.

Bygningen har udover sit eget program en adgangsgivende funktion. Ved en eventuel nedrivning skal der derfor tages stilling til, hvordan der kan skabes nye adgangsveje til bygning 26 og 28, der lever op til moderne krav om niveaufri adgang, som bygningerne kun lever op til igennem bygning 27.

Da bygning 27 blev bygget, blev der taget hårdt fat i de tilstødende bygninger. En nedrivning af bygning 27 vil derfor kræve opførelse af nye elevatorårne udvendigt eller etablering af indvendige elevatorer i både bygning 26 og 28.

Derudover vil der være behov for en meget omfattende restaurering af de berørte gavle på bygning 26 og 28. Ved tilbygning af bygning 27 er der blevet fjernet dele af de oprindelige mure, fjernet oprindelige vinduer og tilmureret tidligere vindueshuller, gesimser

ligesom andre væsentlige bygningsdetaljer er blevet fjernet for at give plads til datidens nye behov.

Bygningen kan derfor ikke nedrives uden større tiltag, og i praksis vil store dele af de berørte facader skulle genopbygges.

Udover at en nedrivning af bygning 27 i sig selv vil blive et materiale- og omkostningsrigt projekt, vil det kræve, at de nedrevne kvadratmeter etableres et andet sted, modsat ved en transformation af den eksisterende bygning.

I en tid, hvor materialepriser er høje, hvilket også bevirker, at byggeprojekter droppes og udskydes på ubestemt tid, samtidigt med at der er et øget fokus på bæredygtighed, kan der derved ses en stor logik i bevaring af bygningen. Ved en bevaring af bygningen anbefales det at tage højde for de tidligere nævnte problematikker i bygningen.

Det anbefales derved at tage fat i bygningen med henblik på en større transformation.

Som nævnt under afsnittet "Historien om Frederiksberg Hospital" indeholder Frederiksberg Hospital en utrolig stor tidsdybde, der er meget karakteristisk for området, som vi ser det i dag.

Tidsdybden fortæller om områdets udvikling og gør, at vi har bygninger fra mange forskellige årtier fra 1893 og frem til områdets nyeste bygning fra 2002.

I forståelsen af områdets udvikling vil en eventuel nedrivning være hæmmende for forståelsen af områdets udvikling.

Set i en større helhed vil en nedrivning af områdets nyere bygninger, som ikke er værdisat (med en SAVE-værdi eller på anden vis værdisat) være hæmmende for tidsdybden, der ses i dag, og i højere grad skabe et område kun defineret af ganske få historiske tider.

Der er planlagt, at der i fremtiden skal etableres en parkeringskælder hvor Vej 5 ligger ud for bygning 27. Der foreligger allerede et forslag til, hvordan elevatoren i bygning 27 i den nordlige ende kan tilkobles den kommende parkeringskælder og være adgangsgivende fra terræn, hvilket yderligere vil være et ressourcebesparende tiltag.

Kilder

Frederiksberg. 2022. "Team EFFEKT Vinder Konkurrencen Om at Udvikle Frederiksberg Hospital Til et Nyt Bykvarter." [Www.frederiksberg.dk](http://www.frederiksberg.dk). June 28, 2022. <https://www.frederiksberg.dk/nyheder/team-effekt-vinder-konkurrencen-om-udvikle-frederiksberg-hospital-til-et-nyt-bykvarter>.

Frederiksberg Kommune. n.d. "Frederiksberg Hospital - Hele Byens Nye Kvarter!" [Www.frederiksberg.dk](http://www.frederiksberg.dk). <https://www.frederiksberg.dk/frederiksberghospital>.

HISTORISK ATLAS. n.d. "Historisk Atlas." [Historiskatlas.dk](http://historiskatlas.dk). Accessed February 3, 2023. <https://historiskatlas.dk/@55.6841197>.

Ministeriet Slots- og Kulturstyrelsen. 17AD. "Bygning: Frb. Hospital." *Fredede & Bevaringsværdige Bygninger*. June 17AD. <https://www.kulturarv.dk/fbb/bygningvis.pub?bygning=3337975>.

Nissen, Henrik. 1984. *Montagebyggeri*. Polyteknisk Forlag.